

TÜRK DÜNYASINDA VE ANADOLU'DA ORTAK YER ADLARI

TUNCER GÜLENSOY*

Anadolu, 1071 tarihinden önce de bir Türk yurdudur. Daha Roma ve Bizans dönemlerinde Peçenek, Kuman-Kıpçak gibi Hristiyan Türk boyları Bartın'dan başlayarak Kuzey Karadeniz sahili ile Doğu ve Orta Anadolu'nun bazı bölgelerine yerleşmişlerdir. Yine Doğu Anadolu'nun bazı yörelerinde görülen Saka, Part ve Kimmer Türk boyları iskânı da bu tarihten öncedir. Anadolu bin yıldan bu yana da bir Oğuz boyları yurdu-
dur. *Kâşgarlı, Reşüdüd-din, Tevârih-i Âl-i Selçuk* gibi kaynaklarda adları geçen Oğuz boylarından başka pek çok Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Uygur, Tatar, Azerî, Mesket, Karapapak vb. gibi Türk kavimleri Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yurt tutmuşlardır.

Çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Türk Dünyası'nın "kişi" ve "yer" adları ile karşılaştırmalı araştırmalar, ne yazık ki, henüz yoktur.

Bizim, zaman zaman yapmış olduğumuz karşılaştırmalı çalışmalarımız da bu konu için yeterli değildir.

Türkiye'deki yer adları sorunu da tamamlanmış değildir. 11-13 Eylül 1984 tarihlerinde Ankara'da toplanan "Türk Yer Adları Sempozyumu"ndan sonra, konu geniş şekilde tekrar ele alınmamıştır.

Zaten Türkiye'de bu konu ile özel olarak ilgilenen bilim adamı sayısı da çok azdır: Prof. Dr. Hasan Eren, Prof. Dr. Doğan Aksan, Prof. Dr. Özcan Başkan ve Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un dışında çalışanlar yok gibidir.**

* Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayseri.

** Bu konu ile ilgili bazı yayınlar şunlardır:

Aksan D., "Anadolu'da Yer Adları Üzerine Yeni Araştırmalar", *TDAY*, 1973-74, s. 185-193.

Aksu, F., *Isparta İli Yer Adları*, Isparta 1936.

Başkan, Ö., "Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme", *TDAY*, 1970, s. 237-251.

Bilgiç, E., "Anadolu'nun İlk Yazılı Kaynaklarındaki Yer Adları ve Yerlerinin Tayini Üzerine İncelemeler", *Bellekten*, X/39 (1946), s. 381-423.

Blaškoviç, Yusuf, "Çekoslovakya Topraklarında Eski Türklerin İzleri", *Reşit Rahmeti Arat İçin*, Ankara 1966, TKAE Yayını, s. 341-351 (Türkçe yer adları ile ilgili malzeme vardır).

Türkiye’de, bu konu ile ilgili olarak “karşılaştırmalı” çalışmaların yapılmasının sebeplerinden birisi de öteki Türk ülkelerindeki yayınlara sahip olmamamızdır. Nitekim:

- _____, “Slovakya’daki Eski Türkçe Yer adları”, *Bilimsel Bildiriler*, 1972, s. 295-298.
- Eren, H., *Türk Yer Adları Hakkında Araştırmalar: Ören Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I*, Ankara 1950, s. 39-43.
- _____, “Türk Yer Adları”, Sökü, *TDAY*, 1965, s., 149-153.
- _____, “Yer Adlarımızın Dili”, *TDAY*, 1965, s. 155-165.
- _____, “Türk Yer Adları” Keçiborlu, *Türkoloji Dergisi*, IV/1(1972), s. 89-92.
- _____, “Suğla”, *Türkoloji Dergisi*, IV/1(1972), s. 89-92.
- Eröz, M., “Ege Bölgesinde Yer (Köy ve Şehir) Adları”, *Reşid Rahmeti Arat İçin*, Ankara 1966, s. 176-178.
- _____, “Doğu Anadolu’daki Köy Adları Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma”, *Belgelerle Türk Tarihi*, X/57(1972), s. 36-38; X/58, s. 32-34.
- Eyice, S., “İstanbul’un Mahalle ve Semt Adları Hakkında Bir Deneme”, *TM-XIV*, 1965, s. 199-216.
- Fekete, L., “Mit Zahlwörtern gebildete osmanish-türkische Ortsnamen”, *AOH*, 18/1-2 (1965), s. 61-72.
- Gülensoy, T., “Anadolu’da Moğolca Yer Adları ve Rumelideki İzleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, II/11, Nisan 1981.
- _____, “Elâzığ, Bingöl ve Tunceli İlleri Yer Adlarına Bir Bakış”, *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1984, s. 149-156.
- _____, “24 Oğuz Boyunun Anadolu’daki İzleri”, *Türk Halkbilim Araştırmaları Yıllığı-1977*, Ankara 1979, s. 73-98.
- _____, “Cebe Adı Hakkında”, *Atsız Armağanı*, İstanbul 1976, s. 257-265.
- _____, “Türkistan’da Oğuz Boyu Yer Adları ve Anadolu’daki İzleri” (Halk Kültürlerini Araştırma Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen, ancak sonradan iptal edilen “Türk Yer adları Kongresi” için hazırlanmıştır).
- _____, “Kazakistan’da ve Türkistan’da Türk Yer Adları ve Anadolu’daki İzleri” (Alma-Ata/Kazakistan’da toplanan 36. PIAC (1-6 Haziran 1993)’a tebliğ olarak sunulmuştur).
- _____, “Alanya Antalya Yöresinde Türk Yer Adları”, 3. Alanya Kültür Sanat Semineri (12-14 Kasım 1993)’ne tebliğ olarak sunulmuştur.
- _____, “Alka-evli” ve “Beğ-Dili” Boy Adlarının Anadolu’daki İzleri, *Uluslararası Türk Dili Kongresi*’ne (Ankara 26 Eylül-3 Ekim 1988) sunulan tebliğ.
- _____, “Elâzığ, Tunceli, Bingöl ve Diyarbakır Yörelerinde Boy, Soy, Oymak ve Aşiret Adları Üzerine”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sayı: 28 (Şubat 1989), s. 134-156.
- H. Nihal-Ahmed Naci, “Anadolu’da Türklere Ait Yer İsimleri”, *TM II*, 1926, s. 243-260.
- Hocking, Paul, “Place-Name sand Cultural Ecology”, *JAAS*, IX, 1974, s. 193-212.
- İlgar K.M., “Kars’ta Boy ve Oymaklardan Kalma Yer Adları”, *Türk Kültürü*, II/22, s. 197-199.
- Kun, T. Halisi, “Avrupa’daki Osmanlı Yer Adları Üzerinde Araştırmalar”, Peşte, *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I*, 1950, s. 63-104.
- Rasonyi, L., “Başkurt ve Macar Yurtlarındaki Ortak Coğrafi Adlar Üzerine”, *X. Türk Dili Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler*, 1963, s. 105-112.

1. Kazakistan Yer Adları İçin: E. Abdurrahmanov, *Toponomika Jane Etimologiya*, Almatı 1975,

2. Özbekistan Yer Adları İçin: S. Karaev, *Geografik Nâmlar Manâsı*, Taşkent 1978,

3. Azerbaycan Yer Adları İçin; *Azerbaycan SSR'in İzahlı Coğrafi Adlar Lügeti*, Bakû 1960,

Afat Gurbanev, *Azerbaycan Dilinin Onomastiyası*, Bakû 1981,

İzahlı Coğrafiye Lügeti, Bakû 1966,

A. Memmedov, *Coğrafi Adların Sırrı*, Bakû 1969,

N. Nebiyev, *Coğrafi Adlar*, Bakû 1982,

4. Başkurdistan Yer Adları İçin, F. G. Hisamitdinova, *Başkırskaya Oykonimiya XVI-XIX vv.*, Ufa 1991,

gibi eserlerin yayınlandığını biliyorsak da ötekiler hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz.

Türkiye Üniversitelerinde henüz bir “Türk Kişi ve Yer Adları” konusunda ders verilmemektedir. Yalnız, tarafımdan, bir sömestrelilik verilen ders de, bana göre, yeterli değildir. Bu konunun YÖK tarafından yüksek lisans ve doktora programlarına alınması millî kültürümüz açısından olumlu olacaktır.

Konu çok geniş olduğu için, burada Kazakistan ve Türkistan’daki Türk adları Anadolu’daki benzerleriyle verilecektir. Öteki Türk ülkelerindeki benzer adlar ile ilgili çalışmalarımız sürdürülmekte olup karşılaştırmalı üç sayfalık cetvel araştırmamın sonunda verilmiştir.

Yaptığımız araştırmalarda, *Yer* ve *Kişi* adlarının pek çok yörede iç içe olduğu, tarihî belgelere girmeyen yüzlerce yer adının da “*mevkî adı*” olarak yaşatıldığı görülmektedir. Ayrıca, fonetik (ses bilgisi) ve morfolojik (şekil/biçim bilgisi) açısından değişikliğe uğramış yer adlarımızın da bulunduğu, bunların çözüme kavuşturulması gerektiği unutulmamalıdır. Meselâ, yakınlarında “24 Oğuz Boyu”na ait yer adları bulunan:

Tolstov, S.P., “Goroda guzov (Oğuzların Şehirleri)”, *Sovetskaya Etnografiye*, 1947, No. 3, s. 55-102.

Witteck, P., “Von der byzantinischen zur türkischen Toponymie”, *Byzantion* X, (1935), Türkçesi: M. Eren.

_____, “Bizanslılardan Türklere Geçen Yer Adları”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* I, 1969 (1970), s. 193-240.

Zajackowski, W., “Contributions a la toponymie Turque de la Crimee”, *Zeki Velidi Togan’a Armağan*, İstanbul 1950, s. 231-238.

<i>Guz'un</i>	<i>Oğuz'la</i>
<i>Havzar'ın</i>	<i>Hazar'la (-v- anorganik olabilir)</i>
<i>Büğüz'ün</i>	<i>Büğüz'le</i>
<i>Kırgın'ın</i>	<i>Kargın'la</i>
<i>Umur'un</i>	<i>Eymir'le</i>
<i>Karlu'nun</i>	<i>Karluk'la</i>
<i>Karayaplı'nın</i>	<i>Karaevli'yle</i>
<i>Kayalı'nın</i>	<i>Kayı'yla</i>
<i>Kırık'ın</i>	<i>Kırık'la</i>
<i>Yaymaklı'nın</i>	<i>Yımak/Keymak'la</i>
<i>Çandır'ın</i>	<i>Çavundur'la</i>
<i>Eğdemir/Emir'in</i>	<i>Eymir'le</i>
<i>Düğer/Döver'in</i>	<i>Döger'le</i>
<i>Badıl/Bedil'in</i>	<i>Beğdili'yle</i>
<i>İregür/Öregel'in</i>	<i>Yüreğir'le</i>
<i>Halkaavlu/Halkahavl'nın</i>	<i>Alkaevli'yle</i>
<i>Biçene'nin</i>	<i>Peçenek'le</i>

İlgileri araştırılmalıdır. Zira, bu şekilde bozulmuş kelime örnekleri yüzlercedir.

Yukarıda değindiğimiz gibi, mahallî “mevki” adları da yerleşme tarihi açısından önemlidir. Buralara verilmiş olan *kişi* ya da *kavim* (bey, soy, oymak, oba, cemaat) adları tarihî bilgileri tamamlamaktadır. Meselâ:

Mevki adı	Bulunduğu yer
Lezgi'nin dere	Niğde
Karşının altı	”
Gökçeli yamacı	”
Tat ağacı	”
Böğrek dağı	Karakeçili
Vezir Ali tepesi	”
Fatmapınar(1)	Yenipazar kas.-Boğazlıyan-Yoz.
Cavit'in çeşme	”
Büğüz	Bor-Niğde
Emen ovası	Kızılca kas.-Niğde
Bulgarcık	Bor-Niğde
Kanglıgölü	Kızılca kas.-Niğde
Kayı köprüsü	”
Bayatsalı	”

Mahalle adı	Bulunduğu yer
Oğuz	Gerze-Sinop
Karaevli	Yamacık köyü-Gerze-Sinop
Cace Sultan (köyü)	Gerze
Danişmend	Kozcağız köyü/Kadıoğlu köyü- Gerze-Sinop
Türkmen	Çorak köyü/Dumanlı köyü-Gerze
Havzar	Çorak köyü-Gerze
Kalaç	Gündüzlü köyü-Gerze
Kalaçlı	Altınyayla köyü-Gerze
Karamanlı	Altınyayla köyü-Gerze

Anadolu Türk yer adlarının Orta Asya ve öteki Türk ülkeleri ile ilişkisi oldukça açıktır. Aşağıda verdiğimiz (A-B) baş harfli örnekler bunun en güzel delilidir.

Görüldüğü üzere, kişi ve yer adları sorunu tarihî araştırmalar için oldukça önemlidir. Kişi ve yer adları âdetâ birbirleriyle içiçedir. Bazen, hangi adın hangi addan türediğini öğrenebilmek için etimolojik çalışmalar yapmak gerekmektedir. Meselâ:

Çavdarhisar adındaki (Çavdar)'ın Anadolu'daki Moğol beylerinden birisinin adından geldiğini,

Samagar/Samağır yer adlarının, yine Anadolu'daki Moğol beylerinden birisine ait olduğunu, sanırım pek çoğumuz bilemeyiz.

Bu örneklere daha binlercesini katabiliriz.

Demek ki, tarihî kaynaklar araştırılırken, yer ve kişi adları üzerine ayrıca ve özellikle eğilmelidir. Bunun için de dilin yapısını, tarihî gelişimini ve kelime hazinesini çok iyi bilmek ve bu bilgileri tarih metodu içinde sağlıklı kullanmak gerekmektedir.

ORTAK YER ADLARI

Kazakistan'da

Almatı

Altay

*Bayrakkum*¹

Anadolu'da

Almalı, Almaşar

Altay, Altayköy, Altaylı

Bayraklı, Bayraktar,

Bayraktepe, Bayraktutan

¹ *bayrak* <Tü. *bayrak* "tuğ"/Kazakçada: "toy ötetin cer" demektir. Kaşagan adlı bir Kazak şâirinin

Bayınkol²

Borgustay (<Moğolca:
burgas “tal” -*tay* “-tı/-tı”

Gazalkent (<Ar. gazal)
“geyik”); Ayrıca:
Kazalı (<*gazal* + lı)

Dolankara (Moğolca: *dolan*
“yedi” + *Kara*
(/gara /hara) “tay”
= yeditay)

Durbın bulak (<Moğolca:
durbın “dört” +)bulak
“pınar”)

Elek (<İ “su” + lek)
Zerendi³

Katonkaragay⁴
Keles “nehir adı”⁵
Kazak(istan)

Kök daba⁶

Bayanköy, Bayanpınar

Ayrıca krş.:

Bayağıl, Baysu, Baysun, Baykal,
Baykent, Bayköy, Baylık, Baymıış
krş. *Burgas*

krş.

Geyik, geyikbayırı,
geyikçeli, geyikdere,
geyikgölü, Geyikkarı,
Geyikli, Geyikpınar,
Geyikpınarı, Geyiksuyu,
Gazeller, Gazellidere,
Gazeluşağı, gazelyakup,

krş. (?) *Dolan, Dolanlı*

krş. *Dörtpınar*

Elek, Elekgö'lü, Eleği dağı
>? *Selendi.*

Kadıncı, Kadıncık, Kadınlı
Keles (Bursa'nın kazası)
Kazak(Akşehir-Konya),
Kazaklar (Eşme-Uşak)
Göktepe (18 yer adı),
Göktöme

“Otay tigip, ak capkay
Bayraktı tigip, at şapkay” mısraları vardır.

² *Bayınkol* <Tü = (büyük, zengin, güçlü) gül.

³ <Moğ: Kalmuk, Altay, Lebed: *zeren, dzeren* antilop; ceylan”

a) Eski Tü: *zerenze* > zerendi

b) Moğolca *zeren* + *di* “ + li” = Ceylânlı

⁴ Eski Tü: *katın* > Kazak: *katon*

⁵ köll/kel + /els = göller

⁶ <Tü. *kök* “gök” + *daba* (<tepe)/*töbö/töbe* = tepe

<i>Kara gem</i> (= Karasu)	Karagöl, Karagölet, Karagöllü
<i>Kartalı</i> (= Kartallı)	Kartal, <i>Kartalca</i> , <i>Kartaldere</i> , <i>Kartalkaya</i> , <i>Kartalköy</i> , <i>Kartalpınar</i> , <i>Kartalpınarı</i> <i>Kartaltaşı</i> , <i>Kartaltepe</i>
<i>Kızılıray</i> ⁷	<i>Kızıl</i> ile yazılmış pek çok yer adı vardır
Kıpşak ⁸	Kıpçak
Lenger (= Konak üy)	<i>Lengerli</i>
Maşat (< <i>Başat</i> = bulak)	? <i>Masatlar</i>
Narın, <i>Narınkol</i>	<i>Narıncalı</i> , <i>Narıncalı pıtrak</i> , <i>Narıncalısüleyman</i> ; <i>Narince</i>
<i>Nogayzalı</i>	<i>Nogaylar</i>
Sığınak	Sığınak
TALAS ⁹	Talas (Kayseri; Demirci-Manisa) Ayrıcak krş: <i>Talazoğlu</i> (Emerek-Sivas).
<i>Tartı</i> (<Türkçe: <i>tar(ı)</i> + tı = Darılı) ¹⁰	Anadolu'da <i>Darı</i> ile başlayan 23 köy adı vardır.
Tekes(<Türkçe: <i>teke</i> + s = teke + ler)	<i>Tebebaşı</i> , <i>Tekeçiler</i> , <i>Tekederesi</i> , <i>Tekedüzü</i> , <i>Tekekıran</i> , <i>Tekeköy</i> , <i>Tekeler</i> , <i>Tekeli</i> , <i>Tekeliler</i> , <i>Tekeliören</i> , <i>Tekeoğlu</i>
Topar	<i>Toparlar</i> (2)

Görüldüğü üzere, Kazakistan coğrafyası Anadolu'ya çok uzak olması-
na rağmen Kazak Türklerince de kullanılan pek çok yer adı Anadolu'da
bulunmaktadır.

⁷ <Tü. *kızıl* + Moğ. *oroy*.

⁸ *Kıpşak* sözünün etimoloji denemesi için bkz. A. Abdurrahmanov, *Toponimika Jane Etimologiya*, Alımatı 1975, s. 126-128

⁹ *Talas*<Türkçe-Moğolca: *talay/dalay* "su; göl; deniz" + S "çokluk eki" = Sular; göller, bkz., *a.g.e.*, s. 165-168.

¹⁰ Eski Tü.: *tarıg* "tane, ekin, tahıl">*tarı*>*darı*

Kazakça, öteki Türk şive ve lehçeleri gibi Moğolcadan da oldukça etkilenmiş, pek çok ödünç kelime almıştır. Kazakistan'daki yer adları incelenirken bu hususun gözden uzak tutulmaması gerekir. Bu durum Anadolu'da ve hattâ Rumeli'deki yer adlarında da görülmektedir.

Türkistan'dan Anadolu'ya getirilen yer adları, aşağıda görüleceği üzere biraz daha farklıdır.

Bu farklılığı, Anadolu'ya göçen Oğuz boylarının sayısının fazla olmasında aramak gerekir:

1.24 Oğuz Boyunun adına göre:

Türkistan'da:

Avşar mahalle (kışlak)2
Bayat (kışlak)
Bejenek (kışlak)
Çâvdur/Çandır/
Parçaçandır

Anadolu'da

Avşar/Afşar 53
Bayat/37
Peçene/Peçenek 6
Çavundur/Çavdur/Çandır

II. Boy, Soy, Uruk, kabile adlarına göre:

Abdal

Abdal (ata, Bayezıt, cık, Hasan, Kolu, mezrası, oğlu)

Akeçki (= *Akkeçi*)

bkz. *keçi* ile ilgili yer adları:
Eçkiler

Akkamış

bkz. *hamış* ilgili yer adları:
Sarıkamış

Akkoylu(Semerkant)

Akkoyunlu

Akmanavul(Akman, Türkmen kabilelerinden biri)

Akmanlar(2)

Alakoylu (Kaşkaderya)

Alakoyun

Avçı (Fergana)

Avcıköy, Avcılar, Avcılı

Ayrancı

Ayrancı, Ayrancık, Ayrancılar

Balıkçı-lar (Andican)

Balıkçı, Balıkçılar

Baltalı (Semerkant)

Baltalı(6), *Baltahin*

Barak (Semerkant, Barakkışlak)

Barak(2), *Barakdağı,*

Barakfakı (2), *Baraklı* (5),
Baraklımuslu, Barakbabası.

Boka (= böke)/Kanglı kabilesinin bir uruğu <i>Boka Kanglı</i> , Kazaklar'ın bir uruğu <i>Boka</i> (Böke) adı ile bilinmektedir./	Böke(2)
Çandır (Türkmen Uruğu; Semerkant-Buhara dolaylarındaki pek çok kışlağın adı)/ Çavdur (Türkmen uruğu) (Buhara) Çukur (Andican)	Çandır(19), Çandırçalış, Çandırlar; Çavdır(3) Çukur (2), Çukurlar, Çukurlu (3), Çukurluhoca, Çukuroba (4), Çukuroymağı
<i>Eckiler/Akeçi</i> (= akkeçi) (Koçmançı ?) Özbekler ulusu arasında <i>Ecki</i> kabilesi vardır.	<i>Ecikağıl</i> , Ecikler (<i>Ecik</i> adının <i>ecki</i> ile ilgisi düşünülebilir.) Ayrıca bkz. Keçiköy (2), Keçili (9), Keçililer, Keçilioba, Keçimen; Akkeçi, Akkeçili (4)
Kalac (Buhara)	Kalac (3), Kalaç (2), Kalaçlar (3), Kalaçlı (5)
Karaça Karakamış (Taşkent)/ Akkamış (Karakalpak)/ Sarıkamış (Nemengan) Karakosa (Semerkant) Karalar (Cizzah) Karaman (Amuderya, Harezmi avulu)	Karaca (12) Sarıkamış Karaköse (5 + 1), Karaköseli Karalar (18) Karaman (13 + 1), Karamanlı (2), Karamanlar (5) Karga (4), Kargalar, Kargalı (6)
Karga (Buhara), Kargalar (Harezmi), Kargalı (Semerkant)	
Karmış (Andican) Kayrak (Surhaderya) Kırık (Karakalpak Uruğunun Küçük bir oymağı)	Karmış (2) Kayrak (3) Kırık (8), Kırıklar (4), Kırıklı (6)

Kıyaklı	Kıyakdede
Yangıkorpa (Korpalı uruğ adı var)	Körpe (2), Körpeli (2)
Ocaklı (Taşkent)	Ocaklı (13)
Karapıçak/Akpıçak/Sarıpıçak	Bıçakçı (5), Bıçakçılar
Sandıklı (Buhara)	Sandıklı (4)
Majar (Semerkant)	Macarköy, Macarlar, Macarlı
Saray (Andijan)/Aksaray	Saray/Aksaray (2)
(Yeki) Sarıbalta (Balta(lı) uruğunun bir kolu)	Balta sarılar
Sarıkamış	Sarıkamış
(<karmış) (Nemengan)	
Sevas/Sivaz (Saray Kabilesinin bir uruğu)	Krş. Sivaslı (Uşak), Sivaslılar
(Semerkant)	(Terme-Samsun)
Sirgeli (12 kabileden ibaret bir boy) (Cizzah avulu)	Sirkeli (2)/Uşak'ta bir ailenin lâkabı ve soy adı.
Sırın (Keras kabilesinin küçük bir boyu) (Kaşkaderya)	Sırın (Urfa)
Sinçi (Zerefsan Kıpçakları'nın bir uruğu)	Sinci
Şıhlar (Türkmen Kabilesi) (Hazerm)	Şeyhler (17)
Taz (Semerkant)	Dazkırı, Dazbüyük, Dazkaya, Dazyurt; Tazlar
Temirçi (Kenagas kabilesinin küçük bir uruğu)	Demirci (28), Demirciler (17), Demircili (11)
Temirkavuk (<kapug) = Demirkapı (Semerkant)	Demirkapı (12)
Turan (Kenagas kabilesinin küçük bir uruğu) (Kaşkaderya)	Turan (2), Turanköy (3), Turanlar (3), Turanlı (2)
Türk (Cizzah)	
- ibale/-ipâyan/istan/ -ler/Mahalle/avul/ravât/kışlak/ iye/kışlak/men/şin = Türk oturan çay	

Uygur (Nemengan)	Uygur (2)
Yapağı (Kırgızlar'ın Kanglı kabilesinin bir uruğu) (Fergana)	Yapağılar (2), Yapağılı (2)

III. Diğer adlara göre:

Akkavak	Akkavak (2)
Akkışlak	Akkışla
Aklar	Aklar (2)
Akmanavul (Semerkant)	Akmanlar (2)
Aksuv	Aksu (22)
Aksuvat (Suvat, Suvat-Sulak, hayvanın su içtiği yer)	Suvat, Suvatlı
Aktav	Akdağı (8)
Alay, Alayçı (Alay kabilesinin adından)	Alaybeyli, Alayhanı, Alayköy, Alaylı
Altıoğl (Semerkant)	Altı (kapı/kar/kesek/konak/kulaç /-lar/-lı)
Arabacı	Arabacı (2), Arabacı Bozköy, Arabacılar
(Yangı) Arık	Arık (2), Arık (başı/çayır/dere/göl/-lar/-lı (4)/-lıbaş/musa/ören)
Avgankışlak	Avgan (Uşak), Avgancık
Ayazkale	Ayaz (5), Ayazören
Balıkçılar (Andican)	Balıkçılar
Balta (Semerkant)	Baltaköy, Baltalar, Baltalı, Baltasarılar
Barak (Semerkant)/Barak-kışlak	Barak (2), Bardakdağı, Barakfakı, Baraklı (5) Barakmusa, Barakobası
Bazarcık (Harezmi)	Pazarcık (8)
Beş (eçki)	Beş (ağaç/ağıl/aslan/atlı/ bıçak/bıyık/bölük/ bucak/çatak/dam/ değirmen/deli/dere/dut/ elma/evler/göze/ışıklı/ kardeş/karış/kavak/kaya/ kaynak/kılıç/kız/konak/köy/ köprü/ler/oba/oluk/ören/parmak/pınar/saray/taş/tepe/yol)

Bitiklik (= yazılı) (Moğoltav'da bir dere) Çartak (= dört ark) sözünden gelme olup, "dört köşeli" demektir)	Bitik
Çatgöl , Ekiçat , Uççat , Çatbel , Karaçat , Sarıçat , Çatterek (çat = iki çayın birleştiği yer) Derbent (= dar, dere, dağlar arasında yol)	Çardak (12), Çardakbağı , Çardakbaş , Çardakbelen Çardak-tacı , Çardakköy , Çardaklı , Çardaközü Çat , Çatköy (18), Çatbaşı , Çat- lı , Çatova , Çatören , Çatpınar Derbent (16), Derbent (başı/çi/obruğu/teke)
Harezm (/hu-var (a)-zim: hu = yahşi var(n) = Kala -zim (zem) = ülke = Acayip Kaleleri olan ülke)	Horzum (8), Horzum (Alakaya/Embelli/Keserler/ Sazdere)
Hatunsuv Kalenderhâne (Buhara)	Hatunsuyu , Hatundere Kalender (2), Kalender (Dere/oğlu)
Kalkanrud /kanal adı, Kalkanata	Kalkan (3), Kalkan (-cı, (4)/ cık/delen/kale/kaya (2)/ -lı (5)/sögüt/tepe)
Kamçı (Kaşkaderya) Kamışlık (virâne) (Sirderya)	Kamçılı Kamış (gölü/köy/lar/-lı/-lık/ -lıkkuyu/liözü/özü/taş)
Karabayır (Semerkant) Karakamış (Taşkent)	Karabayır (9) Karakamış (2)
Karalı (Buhara) Karauy (= karaev) (Andican)	Karalı Karaevli (2), Karaveliçavuş , Karaevligeraş
Karasuv (Nehir adı) Kavunsayı (Fergana)	Karasu (nehir adı), Karasu (10) Kavuncu , Kavuncuyaylası , Kavunlu
Kazak (Semerkant) Kazan (Buhara) Kılıçlı (Semerkant) Kırkavul (Cizzah), Kırktamga (Fergana)	Kazak , Kazaklar Kazan , Kazancı (9), Kazancık (4) Tımıçmı (19), Kılıçyayla Kırk (Ağaç/ağıl/armut/at/baş/ bulak/çalı/değirmen/dikme/ dilim/geçit/göz/göze/gözeler /harman/kısrak/ışık/kaşık/

	kavak/kepenekli/koyun/ kuyu/lar/lartepesi/mağara/ meşe/pınar/sakallar/tepe/
Kıyan (Semerkant)	Kıyan (İğdir-Araç-Kastamonu)
Kongırat (Buhara)/Yaman Kongırat/Kara Kongırat/ Kongıravul	Konurat
Kotankol (Karakalpak)	Kotancı, Kotandüzü, Kotanlı (2)
Körpe (= taze ot; genç çocuk)/ Körpeli (körpesoy), Körpe- Kışlak/Körpeçe/yangı körpe	Körpeli (2), Körpe (2), Körpe- ağaç (2), Körpeçayır
Köse	Köse (ali/alili/balcı/bayır/buca- ğı/celi/cik/çobanlı/dere/dik/ durak/eyüp/fakılı/hacılı/ hasan/horoz/hüyük/ilyas/ köy/ler (28)/lerli (2)/li (14))
Kuşhane (Andican)	Kuşhane (4)
Maral (dağ adı)	Maralköy
Mergen (/Moğ = usta)	Mergenli
Mugan (/Mug "ateşperest" + an" çoğul eki" = ateş- perestler)	Mogan (göl adı)
(Yukarı) Polatçı (Buhara)	Polat (3), Polatbey, Polat (de- resi/köy/köyü/-lı/Pınarı/aşa- ğı/yurdu)
Karasadak/Kırsadak (Cizzah, Andican)	Sadak, Sadaklı
Saray (Andicen)/Sarısaray, Yukarısaray, Ortasaray, Köksaray, Aksaray, Karasaray	Saray, Sarayakpınar, Saraybahçe, Saraybaşı, Saraycık (39), Sarayköy (23)... vb.
Solaklı	Solak, Solak (Köy, -lar/uşağı)
Şevkat(/Soğd. <i>sev</i> "Kara" + <i>Kat</i> "Şehir" = Karaşehir)	Şevkat (Elazığ, Baskil)
<i>Tekeberez</i> (<i>Teke</i> "dağ keçisi" + <i>berez</i> "üstü yassı kır, dağın üzerindeki düzlük)	<i>Teke</i> (deresi/düzü/kıranı/ köy/-ler/-li-lişıklar/ liler/-lioğlu/-liören/taş/
Ak <i>Tekir</i> (Buhara)	Tekir, Tekirler (2) Tekirova, Tekirsin

Tutak (Çizzah)

Ulus (Semerkant)

Uyaz/Uyas(= sivrisinek, çibin)

**Yabançı (Semerkant)/Yevançı =
Çölde Yaşayan)**

Kızılyazı (Nemengan)

Tutak (3)

Ulus (Ankara), Ulus

Üvezli, Üvezpınarı

**Yabanlı, Yabanardı; Yabancı,
Yabancılar**

**Yazı (başı/belen/beydili/beyli
/boyu/.vb.)**

TÜRK DÜNYASI YER ADLARI (örnek karşılaştırma)

UYGUR	KAZAK	KIRGIZ	ÖZBEK	TÜRKMEN	AZERİ (Az.) KIRIM (Kır.)	ANADOLU
AKÇA	ABAY ACIKOL AKÇADAĞ AKÇAL	ACI (GÖL), ACI (SU)		AK (kavak, kışlak)	ACI (KENT) AĞRI (Az.) AKÇAY (Az.) AKDAM (Az.)	ABAY ACIGÖL AĞRI AKÇA AKÇADAĞ AKÇAL AKÇAY AKDAM AKKOYUN(LU) AKMAN(LAR) AKSAK(LI) AKSU AKTAS AKTAŞ AKTUZ(LA) AKYAR ALACA (+ DAĞ) ALAÇIK ALADAĞ(+ lar, + lı)
AKHUN (ALT.)				AKMAN(AVUL)		ALAYBEYLİ, ALAYKÖY
AKSAK (OT)				AKSUV, AKSUVAT		ALGI
AKSU	AKSU AKTAS					ALMALI, ELMALI (+ lık)
AKTAŞ (OT)	AKTUZ					ALPUĞAN
AKYAR (OT)						ALTAY
ALACA (BT)						ANKARA
ALAÇAK (DT)						ALTI (kapı, + kar, + keşek)
ALADAĞ	ALADAĞ			ALAY, ALAYÇI		APAK
	ALGA ALMATI		ALMALIK		ALMALI	
ALPAĞAN (AL)						
ALTAY (AL,OT,DT)						
ANGARA (AL)				ALTI (OGIL)		
APAKLI (DT)						

TÜRK DÜNYASI YER ADLARI

UYGUR	KAZAK	KIRGIZ	ÖZBEK	TÜRKMEN	AZERÎ (Az.) KIRIM (Kır.)	ANADOLU
ARAK (BT) ARAKLI (DT) ARDAKAN (DT) ARGUN (BT,DT) ARI (SK) ARIKBAŞI (DT) ARPA (BT) ARPAÇAY (BT) ARTIK (SK,TR,BT) ATALGAN				ARABACI (Yangı) ARIK AVGAN AVŞAR AYAZ (KALE)		ARABACI(, + lar) APAK ARAKLI ARDAHAN ARGUN ARI (burnu) ARIK(BAŞI) ARPA(CI) ARPAÇAY ARTIK ATALAN AVGAN AFŞAR/AVŞAR AYAZ(, + ören) AYDIN AYGIR(LAR) AYRAN(CI) BABA (burnu, + dağ) BAHÇESARAY BAHÇESARAY (Kır.) BALABAN BALIK(LI, + LIGÖL, + GÖLÜ) BALTACI BARAK(, + lı) BAŞKENT (Az.) BAŞKENT
AYDIN (TR) AYGIR (BT) AYRAN(TELLİ)	AYGIRÇAL				Baba (Az.)	
BALA (SK) BALABAN (BT) BALIKLI (OT)	BALAÇUL BALIKLI (GÖL)					
BALTACI (OT) BARAK (BT) BAŞKALE (OT)	BARAK(KUL)					

TÜRK DÜNYASI YER ADLARI

UYGUR	KAZAK	KIRGIZ	ÖZBEK	TÜRKMEN	AZERİ (Az.) KIRIM (Kır.)	ANADOLU
BAŞMAK (BT) BAYRAMALİ (TR)			BAYSUN			BAŞMAK(ÇI) BAYRAMALİ(LER) BAYSUN PAZAR (, + CIK, + KÖY, + LI)
BAZAR(BT), BAZAR(TARIĞ)(OT)	BAZAR(KOL, + TEPE + ŞÖLEN) BEĞBEĞİ	BAZAR(KURGAN)				BEYLERBEYİ BEYLİ BEKTAŞ(, + lı) BELENK (, + ler, + li)
BEĞLİ(OT) BEKTAŞ (TR) BELEK (TR)						BEŞ (TEPE)
BEŞ(TAYAK)(SK)	BEŞ(OBA, + TEPE)	BEŞ(ADAM)	BEŞ(KENT)		BEŞ(TEREK) (Kır.)	
BEŞ(TOĞRAK)	BİTİK					BİTİK
BOĞALIK (UY)	BOĞAZ					BOĞALIK BOĞAZ
BOLCAN (OT)	BOSTAN (CIK)					BOLUCAN BOSTAN(CI, + CIK)
BOZAĞA (TR) BOZKUŞ (OT) BÖLÜK (OT) BUDAK (OT) BUĞDAYLI (TR) BUĞRA (OT) BULAK (DT) BURÇUN (UY) BURDAK (SK), BURDALIK (TR)						BOZAĞA BOZKUŞ BÖLÜK BUDAK BUĞDAYLI BUĞRA BULAK BURCUN BORÇAK, BURÇALIK BURUN(CUK), (Boz)BURUN
BURUN (OT) BÜYÜKYENİCE	BUZULUK					BUZLUK BÜYÜKYENİCE

